

Oponentský posudek na bakalářskou práci Kateřiny Vlachynské *Strategie imigrantek při výchově a vzdělávání dětí – Edukační strategie žen z východní Evropy z multikulturní ženské skupiny*

Kateřina Vlachynská se ve své práci věnuje reflexi postojů, přístupů a strategií imigrantských matek ke vzdělávání a výchově vlastních dětí na pozadí těžkostí, které postavení imigranta – cizince v ČR přináší. Zdůrazňuje přitom úhel pohledu, charakteristický specificky pro matky, na rozdíl od otců či svobodných osob. Prostřednictvím terénního kvalitativně pojatého výzkumu, založeného zejména na hloubkových rozhovorech, doplněných o údaje z pozorování se snaží o postižení aktérského pohledu na věc. Svoje údaje analyzuje a dochází k struktuře identifikovaných edukačních a kontextových problémů a jim odpovídajících mateřských (rodinných) strategií. Práce je tedy především empirická.

Souhlasím s autorkou, že dynamiku začleňování imigrantských rodin (i necizinců uvnitř ČR) v jejich nových působištích určují děti a jejich matky prostřednictvím škol a souvisejích aktivit. Je to proto vhodná cesta ke zkoumání fenoménu imigrace a akulturace. Autorka si dobře všímá paradoxů této akulturace, kdy tím, kdo imigrantům místní kulturu zprostředkovává jsou děti, které umí lépe jazyk, navazují přirozená kamarádství, která jsou rodičům mnohem hůř dostupná a na základě kterých se někdy rodičům daří překlenout nedůvěru příslušníků majority. Matky proto nezaujímají postoj bezproblémových průvodců kulturou, ale do jisté míry ořesených etnografů-etnologů, kteří se snaží nějak přeložit to nové do toho původního nebo naopak. Jsou nuceny tématizovat a generalizovat „východní styl“ a „český styl“ výchovy a na základě těchto reflexí vytvářet své strategie, akcentující různě to nové nebo to konzervativní.

Pokud jde o výhrady:

1. Kultura. Hodně se v textu s pojmem operuje, autorka pracuje s nějakou intuitivní verzí pojmu, ale nereflektuje ho tak, jak by asi bylo potřeba. Zdá se mi, že trochu rychle zaměňuje státní příslušnost s kulturou a dále, že předpokládá určitou stejnorodost kulturních vzorců v rámci například Ukrajiny nebo ČR, která ovšem není vůbec jistá.
2. S tím souvisí otázky intrakulturní variability, která je – pokud jsem měl možnost pozorovat u otázek výchovných stylů v ČR – docela vysoká. Přitom ale souhlasím s tím, že výchovný styl je cosi do značné míry mimo volní kontrolu vychovatelů, co se jim děje, kdy reprodukuje výchovu, která se jim samotným dostala a jedná se o nepochybný výraz tradice a tudíž kulturní příslušnosti. Takže to spíš vypadá na určitý repertoár výchovných subtradic, kdy se můžou některé české a ukrajinské konkrétně shodovat víc, než dvě jenom české.
3. Vytěžené schema kategorií je pro mne trochu těžko čitelné, vidím různé kategorie, ale postrádám bližší charakteristiku jejich vztahů, případně členství v kategoriích. Jde o nějaké hierarchické schema, nebo jak to s tím je? (Ale možná to jen špatně chápu, čtenářsky to ale není úplně snadné).
4. Nedokážu souhlasit s tezí, kterou autorka předkládá: „základem výkladu kategorií byl předpoklad, že informátorky jsou experty na svůj život a nikdo nezná průběh a důvody lépe než ony“. Vidím v tom předpoklad čisté racionality plného vědomí aktéra, který je docela v rozporu s myšlenkou kultury, jako čehosi, co nás ze sociálního hlediska nějak předurčuje, aniž bychom o tom věděli. Na svůj život můžu mít vyhraněný názor, ale být na něj expert? Snad šlo o to, že autorka chce svým informátorkám věřit, ale ta formulace je trochu nešťastná.

Navzdory těmto poznámkám, které je třeba chápat jako námět k diskusi u obhajoby, práci považuji za ucelenou, původní, ukotvenou v bohaté literatuře, pečlivě vypracovanou. Doporučuji jí k obhajobě a navrhuji známku výborně, pokud se studentka vyrovná s připomínkami a diskusí při obhajobě.

24.5.2012

David Doubek